

בבית המשפט העליון

בג"ץ 6155/20

לפני: כבוד המשנה לנשיאה נ' הנדל
כבוד השופט ד' מינץ
כבוד השופט י' אלרון

העותרים: 1. מסעוד סואעד
2. תחריר אבו דעוף
3. מנעם סלאמה סואעד
4. מייסון סואעד
5. ועדת המעקב לענייני החינוך הערבי
6. עדאלה - המרכז המשפטי לזכויות המיעוט
הערבי בישראל

נ ג ד

המשיבים: 1. משרד החינוך
2. מועצה אזורית משגב

תגובה מטעם העותרים

בשם העותרים: עו"ד סאוסן זהר
בשם המשיב 1: עו"ד אודי איתן
בשם המשיבה 2: עו"ד מאיה קוריין-פז

פסק-דין

המשנה לנשיאה נ' הנדל:

1. בעתירה הנוכחית מפנים העותרים את חיציהם אל "שיטת התקצוב בנוגע לתכניות הפדגוגיות שמשרד החינוך מתקצב עבור בתי ספר במסגרת חינוך חובה" – ובייחוד בנוגע לתוכנית "ניצנים", שבמסגרתה מפעיל ומסבסד משיב 1 (להלן: משרד החינוך) צהרונים לגילאי 3-8. אחת ממטרותיה המוצהרות של התוכנית היא צמצום פערים חברתיים, ועל כן, היקף הסבסוד – וכפועל יוצא, שיעור ההשתתפות של ההורים בעלויות – נגזר מן האשכול החברתי-כלכלי שאליו משתייכת הרשות המקומית הרלוונטית.

לטענת העותרים, ההתייחסות לדירוג הרשות המקומית במדד החברתי-כלכלי מעוותת את התמונה, ופוגעת בזכות החוקתית לשוויון בחינוך. כך, למשל, עותרים 1-4 מתגוררים בארבעה מתוך שישה יישובים ערביים המצויים בתחומה של משיבה 2 (להלן: מועצה אזורית משגב), ומדורגים בתחתית המדד החברתי-כלכלי (אשכול 2). דא עקא, נוכח דירוגה הגבוה יחסית של המועצה האזורית – שבה 29 יישובים נוספים – משרד החינוך מתייחס לכל היישובים שבתחומה כמקשה אחת, ומממן את הפעלת התוכניות בהם כאילו השתייכו כולם לאשכול 7. בכך טמונה, לדעת העותרים, הפליה כפולה של תושבי היישובים הערביים: מול תושבי יתר יישובי המועצה האזורית, המקבלים מימון זהה למרות דירוגם הגבוה יותר – ומול תושבי יישובים אחרים המשתייכים לאשכול 2, ונהנים ממימון התואם את דירוגם. על כן, העותרים מבקשים "לקבוע כי התשלום עבור תכנית 'ניצנים' מטעם העותרים 1-4 וכלל ההורים אשר מתגוררים בששת היישובים הערביים [...] יוקצה באופן שוויוני בהשוואה לשאר היישובים ויבוצע לפי אשכול היישוב הפרטני שמתגוררים בו הורי התלמידים ולא לפי דירוגה של המשיבה 2". לצד זאת, אם כי בשולי העתירה, ביקשו העותרים סעד דומה "עבור כל תכנית חינוכית מטעם המשיבים".

2. בתגובתה המקדמית, ביקשה מועצה אזורית משגב לדחות את העתירה כלפיה, אך הבהירה כי לשיטתה "הטענות הנטענות בעתירה הינן מוצדקות עקרונית ככל שהן מכוונות כנגד משיב מס' 1". לעומתה, משרד החינוך נמנע מהתייחסות לגופם של דברים, ומסר כי לאור השלכות הרוחב של הסוגיות שמעוררת העתירה, הוחלט לקיים בחינה "בעניין מודל התקצוב הנוהג על ידי הגורמים הרלוונטיים במשרד החינוך", ובשיתוף משרד האוצר. ביום 11.3.2021 עדכן משרד החינוך על סיכום שעל פיו "הסוגיה דגן תידון במסגרת הדיונים על תקציב המדינה כשיתקיימו".

העתירה נקבעה, אפוא, לדיון בפני הרכב, ובעקבות החלטתנו מיום 5.5.2021, הודיע משרד החינוך כי במסגרת דיוני התקציב "הוחלט לשנות את מודל התקצוב הנוהג של תכנית ניצנים בבתי הספר, כך שיתחשב ברקע הסוציו-אקונומי הממוצע של התלמידים בבית הספר". כלומר, לא זו בלבד שדירוג הרשות המקומית יאבד מחשיבותו, אלא שגם היישוב עצמו לא ייבחן כמקשה אחת, והסיוע להפעלת התוכנית יינתן בהתאם למאפייני מוסד החינוך הספציפי שעל הפרק. בשל המורכבות הכרוכה באימוץ המודל החדש, הגורמים הרלוונטיים במשרדי החינוך והאוצר יוסיפו "לעצב ולדייק" אותו – והוא ייושם, לדברי משרד החינוך, "החל משנת הלימודים תשפ"ג". בנסיבות אלה, סבור המשרד – שהדגיש כי השינוי המתוכנן אינו מבטא הסכמה עם טענות העותרים – כי

העתירה אינה אקטואלית עוד, וביקש למחוק אותה. מנגד, העותרים גורסים שגם אם הודעת העדכון מבטאת התקדמות, אין בה כדי לייתר את העתירה. לשיטתם, בהתחשב בחומרת הפגיעה של המודל הנוכחי בשוויון, לא די בהצגה סתמית של מודל חדש, שטרם גובש במלואו, כדי למנוע מהם סעד – מה גם שהמודל החדש שונה מן הסעד שהתבקש בעתירה.

3. נוכח החלטתו של משרד החינוך לשנות את מודל התקצוב שעמד ביסוד העתירה, ולשים קץ להסתמכות על דירוג הרשות המקומית שבה מתגוררים ההורים, הרי שהתשתית שהציבו העותרים אינה אקטואלית עוד. אכן, גיבוש המודל החדש טרם הושלם, אך די בפרטים שהוצגו בהודעת העדכון כדי לשמוט את הקרקע מתחת לטענת ההפליה, במתכונת בה הוצגה בעתירה – שהרי תקצוב התוכנית ביישובים הערביים במועצה אזורית משגב לא ייבחן עוד בראי הדירוג של המועצה האזורית כולה, כי אם באופן פרטני, ובהתחשב במאפייניו הספציפיים של כל מוסד חינוכי. ודוק, מהודעת משרד החינוך נראה כי אימוץ המודל החדש תלוי, במידה כזו או אחרת, באישור חוק התקציב בכנסת ישראל, כך שעוד ניצבות לפניו משוכות. אף על פי כן, שעה שהחלטה העקרונית לגבי המודל החדש כבר התקבלה, והליכי החקיקה של חוק התקציב מצויים בעיצומם, אין עוד טעם להותיר את העתירה תלויה ועומדת – ובוודאי שאין מקום להוציא במסגרתה צו על תנאי, כפי שמבקשים העותרים (שאינם משיגים על מועד התחילה המיועד של המודל החדש).

4. אשר על כן, העתירה נמחקה – מבלי לפגוע בטענות אפשריות כלפי המודל החדש, או אי-יישומו במועד המובטח. בהתחשב בשלב הדיוני אליו הגיעה העתירה, ובתרומתה המשמעותית לבירור מודל התקצוב (ראו, למשל, פסקאות 3-4 לתגובה המקדמית של משרד החינוך) – אך גם בשוני בין המודל החדש לסעד המבוקש, תישא המדינה בהוצאות העותרים ושכר טרחת באת כוחם בהליך דנן בסך 6,000 ₪.

ניתן היום, ה' בחשוון התשפ"ב (10.2021.11).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

המשנה לנשיאה